

Dilin şirinliyi, şeirin dərinliyi

Laçın torpağına qismət olmasam, məni basdırmayın...

Hüseyn Kürdoğlu mənim sevdiyim və tez-tez oxuduğum söz ustalarından biridir. Əslində hər bir şairin oxucu ürəyində öz yozumu var. Ədəbiyyatşünasların, tənqidçi və digər qələm sahiblərinin bu şair haqqında müxtəlif məramlı, amma bir məcrada birləşən yazıları çoxdur. Özüm də bir neçə dəfə Hüseyn Kürdoğlu yaradıcılığı barəsində yazmışam. Mənə görə şairin bütün şeirləri vətən, onun təbiəti, dərdləri və sevgisi deməkdir. Hara üz tutmağımızdan asılı olmayaraq, sonda məhz doğma yurda dönmək, onun havasını udmaq istəyirik. Əlimiz çatanda xoşbəxtik, ünümüz yetməyəndə dərdli. Hüseyn Kürdoğlunun şeirləri bax, bu vətənin özü deməkdir. Gözünü yum, amma o misraları dönə-dönə təkrar et, gör xəyalında hansı mənzərələr açılacaq:

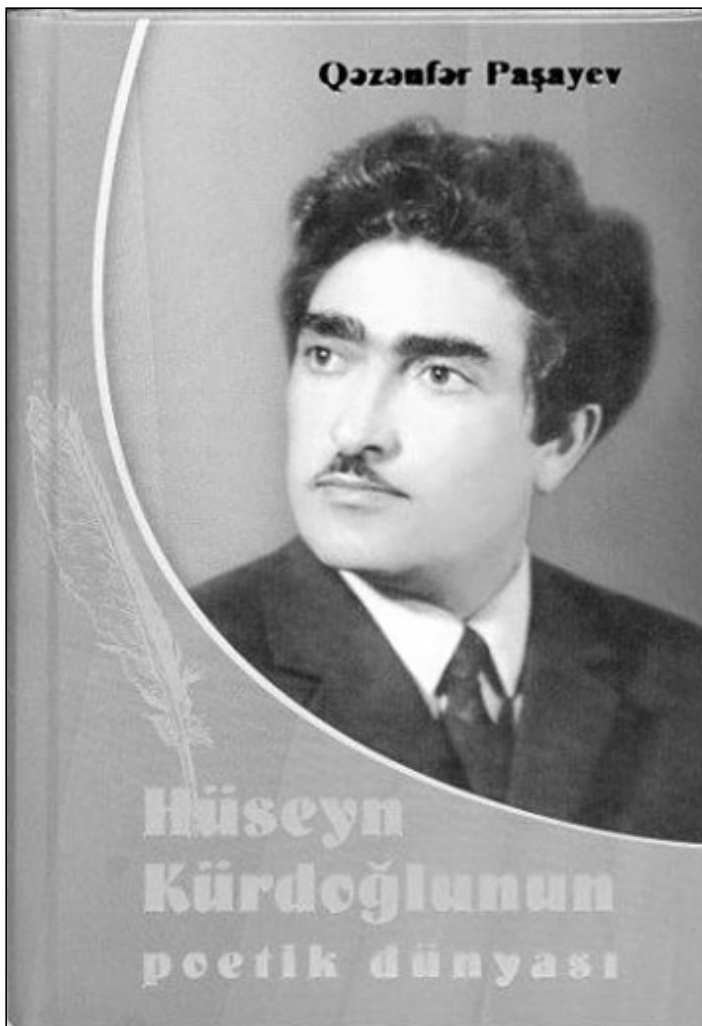
*Hər gecə bir payız gürşadı gəlir,
Qaçqın el gözünün muradı gəlir.
Viranə dağlarda bayquşdur yuxum,
Xəzər sahilinə fəryadı gəlir.*

Həqiqətən də gözəl Xəzərimiz bizi öz camalına nə qədər möhkəm bağlasa da, beşiyin yellənən yerlərinin dadı bir özgədir. İllərdir ki, erməni vandalları tərəfindən öz ocaqlarından didərgin salınan bizlər bu xiffətin, dərdin içində doğma yurda dönəcək yolların həsrətinə dəyik. Hüseyn Kürdoğlunun şeirlərində bu ağrının çəkilməzliyi var. Bəlkə də elə buna görə belə vəsiyyət edirmiş: "Laçın torpağına qismət olmasam, məni basdırmayın, atın qurd-quşa, kök atıb dünyanı dərdim tutmasın..."

Şairin şeirlərindəki maqnit gücünün bir şəhri də məhz onun vətən sevgisi ilə birgə doğulmasıdır. Bu dərin məhəbbət onun bütün şeirlərinin mayasında var. Müəllifin poeziyası həyatımızın özüdür. Burada hər şey var. Olum da, ölüm də və bu bir addımlıq ömür yolunda əbədi abidəyə dönmək fədakarlığı da. Bəri başdan filologiya elmləri doktoru, professor Qəzənfər Paşayevə bir minnətdarlıq duyğusunu da bildirim ki, böyük ehtiramla yazdığı "Hüseyn Kürdoğlunun poetik dünyası" adlı kitabında şairin portreti çox dolğun yaradılıb. Azərbaycanda kərküşünəslığın banisi sayılan professor Qəzənfər Paşayev çoxsaylı elmi əsərlərin, kitabların müəllifidir. Ədəbiyyatşünas alimlər, yazıçı və şairlər barəsində də ayrıca kitablar, monoqrafiyalar yazıb. Müəllifin bu portret kitabları elmiliyi ilə bərabər, səmimiyyəti, dərinliyi və qəhrəmana bəslənən ehtiramı ilə seçilib. Bu səbəbdən, Qəzənfər Paşayevin təqdimatı həmişə inandırıcı olub. Çünki yazdıqlarının hamısını ürəyinin diktəsi ilə araşdırıb və mükəmməl bir nəticəyə gəlib: "Hüseyn Kürdoğlu təbin, ilhamın, fitri istedadın, el-obaya, vətənə sonsuz məhəbbətin sayəsində əsl poeziya nümunəsi yaradan, Azərbaycan poeziya bağçasında məxsusi yeri olan şairdir."

Kitaba ön söz yazan AMEA-nın vitse-prezidenti, Nizami adına Ədə-

biyyat İnstitutunun direktoru, akademik İsa Həbibbəylinin münasibəti yeni nəşrin əhəmiyyətini dəyərləndirmək baxımından maraqlıdır: "Tanınmış ədəbiyyatşünas, filologiya elmləri doktoru, professor Qəzənfər Paşayevin "Hüseyn Kürdoğlunun poetik dünyası" adlı monoqrafiyası bu orijinal şairin həyatı və yaradıcılığını bütün əsas

mahiyyəti və istiqamətləri ilə geniş oxucu auditoriyasına, ictimaiyyətə təqdim edən qiymətli elmi əsərdir".

Belə bir fikir var ki, şair olurlar, şair doğulurlar. Hüseyn Kürdoğlunun həyat və yaradıcılığının ilk illərini araşdıran müəllif şairin uşaqlıq çağlarının keçdiyi yerlərin təbii gözəlliklərindən, dağından, dərəsindən, çayından, bulağından söz açaraq, Laçından Bakıya qədər uzanan yolun hansı bərədən, döngədən keçdiyini qələmə alıb. Hüseyn Alişanovun necə Hüseyn Kürdoğlu olduğunu araşdırıb: "Akademik Teymur Bünyadov çox yaxın münasibətdə olduğu şair haqqında yazır: "Hüseyn Kürdoğlu əsilli, nəsilli, köklü-köməclli, qollu-budaqlı bir türk tayfasının layiqli övlətidir. Gün kimi aydındır ki, ətraf kəndlərdən fərqli olaraq,

Mollaəhmədli türk kəndidir. Şairin "Kürdoğlu" təxəllüsünə gəlinə, bu bir xoş təsadüfün nəticəsidir."

Şairin çoxcəhətli yaradıcılığını qədrbilənliklə tədqiq edən müəllif, qəhrəmanın ədəbiyyatşünas, folklorşünas alim və tərcüməçi kimi fəaliyyətini də araşdırıb. Nəticə maraqlıdır: "Hüseyn Kürdoğlu aşiq, klassik şeir ənənələri zəminində formalaşan, əsasən milli heca vəznində yazan təkrarsız şair idi." Onun poetik dünyası təbiətimiz kimi əl-əlvandır: cinaslı və cinasız dördlülər, cinaslı bayatılar, təcnislər, qoşmalar, gəraylılar, rübailər, ağılar, təsniflər, ithaflar və s. Hüseyn Kürdoğlu Azərbaycan poeziyasında ilk və hələlik yeganə şairdir ki, bayatı janrında poema yazıb. Qəzənfər Paşayev onu "Zəmanəmizin bayatı ustası" adlandıraraq vaxtı ilə unudulmaz alimimiz Tofiq Hacıyevin verdiyi qiyməti də yada salır: "Dördlük tarixində era yaradan şair". "Hüseyn Kürdoğlu yaradıcılığının böyük bir qismini hey-rətamiz poetik gücü və zənginliyi ilə seçilən, lirik növün bədii cəhətdən kamil növü olan, ölməz sənət əsərləri səviyyəsinə yüksələn bayatılara həsr etməklə, həm sınaq meydanında at çapmış, həm də göstərmişdir ki, folklorun qədim növü belə yeni dövrün fikrini ifadə etməkdə münasib formadır". Hətta bayatını, qoşmanı vaxtı keçmiş hesab edənlərə şairin poetik cavabı da var:

*Şeir yaraşıqdır insan oğluna,
Rəsul hümmətinə, Quran oğluna,
Kim deyir köhnədir qoşma, bayatı,
Qoy desin, nə deyim nadan oğluna?*

Başqa bir şeirindəki poetik fikirlər həqiqətən də qürur doğurur ki, bizim belə dərin düşüncəli, dünyanın təzadlarından bezməyən, Məmməd Arazın təbirincə desək, köhnə təzəliyin içində yazıb-yaratmış şairlərimiz olub. Torpağımız qədər köhnə, həm də təzə:

*Bir dağam başımın qarı təzədir,
Şərimə bal çəkən arı təzədir,
Kökləri uludur, barı təzədir,
Olmasın bir dənə boyatım mənim.*

Müəllifin dərinədən tanıdığı və mükəmməl araşdırmaları nəticəsində gəldiyi qənaəti ürəyimizdən xəbər verir: "Kürdoğlu poeziyası bir məktəbdir". Həqiqətən də onu oxuduqca. çox şey öyrənersən və bəzən də unuduqlarını yada sala bilirsən. Maraqlıdır ki, şair dördlülərini klassik şeir üslubunda yazsa da, müasir şeirimizin çalarları da güclüdür. Klassik janrlara yenilik gətirən Hüseyn Kürdoğlu deyirdi:

*Saz tutub, dərdimi saza deyirəm,
Sözü şax deyirəm, üzə deyirəm,
Şərimin əynində öz donumuz var,
Bu donda hər şeyi təzə deyirəm.*

Hüseyn Kürdoğlu yaradıcılığının böyük bir qismini də bayatılarla yanaşı, təcnis, gəraylı, rübai, təsnif və ağılar təşkil edir. Bu bədii nümunələrin bir mizəviyyətini - yəni oxucular tərəfindən sevilməsinin səbəbini də Qəzənfər Paşayev şairin dilinin canlı, xalq

■ Flora XƏLİLZADƏ
əməkdar jurnalist

danışıq tərzində və ruhunda olmasında görünür. Vətən həsrəti onun bütün yaradıcılığında çox kövrək bir çırpıntıya çevrilib:

*Basdırma, torpaq yanmasın,
Oğlum, axıt çaya məni.
Vətən dərdi sönməz olur,
Atarsan dəryaya məni.*

Qəzənfər Paşayev şairin arxivini araşdırarkən məlum olub ki, saralmış vərəqlərdə onlarca həcv, satirik və yumoristik şeir öz çapını gözləyir. Hüseyn Kürdoğlu unudulmaqda olan bu janrlarda da mükəmməl nümunələr yaradıb. Kitabdan oxuyuruq ki, şairin həcv və satirik şeirlərində insanı məhv yox, islah etmək bir problemi kimi ortaya qoyulur. Şair özündən razı, özünü öyən adamları ifşa edərək yazırdı: "Qabarmayın köpük kimi, yellənməyin yelpik kimi..." Çünki sonunuz qara qəpiyə dönəcək.

Şairin məhəbbət ünvanlı şeirləri də kədərlə sevincin qol-boyunluğundan yaranıb. Səmimi, təbii və ürəyeyatımlıdır. Qəzənfər Paşayev böyük ehtiramla bildirir ki, şairin bütün məhəbbət şeirlərinin bir baş qəhrəmanı olub: ömür-gün yoldaşı Fəridə xanım. Müəllif bu duyğuların saflığına öz münasibətini belə bildirir: əbədi məhəbbət! Elə bu səmimiyyətin, həqiqi sevginin hökmüdür ki, Hüseyn Kürdoğlunun şeirlərinə neçə-neçə musiqi libası bixçilib. İndinin özündə də, müğənnilərimiz böyük şövqlə o mahnıları oxuyurlar:

*Mənə əl eyləyib çağırır özü,
Çatılır qaşları, doluxur gözü,
Verdiyi vədəni, dediği sözü
Yadına salıram, bəyənmiş məni.*

Kitabda şairin müxtəlif illərdə çəkilməmiş fotoları və kitablarının şəkilləri də yer alıb. Yeni nəşrin elmi redaktoru filologiya üzrə elmlər doktoru, professor Şirindil Alişanlıdır. Dünyanın faniyi barədə Molla Pənah Vəqifdən üzü bəri çox şairlərimiz maraqlı şeirlər yazıblar. Bu sırada Hüseyn Kürdoğlunun öz baxışı var:

*Dünyanın əvvəlcə bəh-bəhi varmış,
Sevda bülbülünün cəh-cəhi varmış,
Axırda hər şeyi əlindən alan
Qocalıq deyilən əbləhi varmış.*

Qəzənfər Paşayevin yeni kitabı görkəmli Azərbaycan şairi Hüseyn Kürdoğlu barəsində indiyə qədər qələmə alınmış ən mükəmməl əsərlərdən biridir. Burada həm şairin, həm də müəllifin dilinin şirinliyi, səlisliyi diqqət çəkir. İki qələm ustasının dostluğu məhz belə bir məzmunlu kitabın yaranmasına səbəb olmuşdur.